

Thomas Mann

SEÇİLEN

Almanca aslından
çeviren
İRİS KANTEMİR

Thomas Mann

SEÇİLEN

DÜNYA KLASİKLERİ

ROMAN

ISBN 975-510-806-8

© 1951 by Thomas Mann / Fischer Verlag GmbH Frankfurt am Main /
Onk Ajans Ltd. Şti. / Can Yayınları Ltd. Şti. (1996)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1998)
Dizgi: Serap Kılıç

Thomas Mann

SEÇİLEN

Almanca aslından
çeviren
İRİS KANTEMİR

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
Der Erwählte

THOMAS MANN'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

BUDDENBROOK AİLESİ / roman
SEÇİLEN / roman
TONIO KRÖGER / roman

1875 yılında Lübeck'te doğan *Thomas Mann* bir tüccar ailesinin çocuğuydu. Varlıklı ailesi sayesinde iyi bir eğitim gördü, ancak babası ölünce üniversite eğitimini tamamlayamadı. İlk büyük eserini 1901'de yazdı. Zengin bir burjuva ailesinin düşüşünü dile getiren bu destansı roman *Mann*'a büyük bir ün sağladı. Daha sonra yazdığı *Büyük Dağ*'da bir uygarlığın tümüyle çöküşünü, Doktor Faustus'ta son savaştan yıkıntı halinde çıkan Almanya'yı anlattı. Hitler iktidara gelince sürgüne gönderilen *Mann*, 1936'da da Alman vatandaşlığından çıkarıldı. Çeşitli ülkelere sığınan *Thomas Mann*, bundan sonra romanlarında çağımız dünyasının sorunlarına çağrışımlar getiren büyük mitosları da işledi. *Thomas Mann*, burjuva geleneklerine ve ahlakına karşı çıkan kesin ve gerçekçi gözlemleriyle natüralist bir yazardır.

Thomas Mann'ın bu öyküsü, aşağı yukarı 1165-1210 yılları arasında yaşamış, Ortaçağ Alman şairi Hartmann von Aue'nin Fransızlardan alarak şiirsel bir eposa dönüştürdüğü, destansı bir şövalyelik öyküsü olan 'Gregorius vom Steine'ye dayanır.

KİM ÇALIYOR?

Çan sesleri ve çanların uzayıp giden titreşimleri, havası tınılarla dalgalanan, tüm kentin üzerini –supra urbem– sarmış! Çanlar! Çanlar Babil'e özgü bir karmaşa içinde yuvalarında olabildiğince kavisler çizerek sallanıyor, yavaş ya da hızlı, tiz ya da pes sesler çıkararak beşik gibi gidip geliyorlar. Ne ölçüleri ne de uyumları var. Tümü tokmaklarının çınlamasıyla, kendi sözlerini bile keserek, metalin coşkusunu var gücüyle dışa vurmasına olanak vermeden bir sarkaç gibi aynı anda öylesine hızlı öbür yana yetişip bir ağızdan kendi seslerine ses katıyorlar ki, henüz 'In te Domine speravi' yankılanırken 'Beati quorum tecta sunt peccata' araya giriyor ve tüm bu tınılara, rahibe yardım eden çocuk ayın çanına dokunmuşçasına daha küçük tapınakların çanlarının berrak sesi karışıyor.

Sesleri, hem yükseklerden hem derinlerden, hac yerinin yedi kutsal noktasından, iki kez dönüp dolaşan Tiber'in her iki kıyısındaki yedi bölgenin tüm kiliselerinden, Aventin'den, Roma'daki kutsal bölgelerden, Lateran'daki Aziz Johannes'ten, anahtarların sahibinin mezarının üzerinden, Vatikan'dan, Santa Maria Maggiore'den, Foro'daki Santa Maria'dan, Domnica'dan, Cosmedin'den ve Trastevere'den geliyor. Ara Celi'den, duvarların ardındaki Aziz Paulus'tan, Banden'deki Aziz Petrus'tan ve Kudüs'te kutsal çarmıhın yuvası olan yerden de. Bunlara ayrıca mezarlıklardaki tapınaklardan, bazilikaların duvarlarının ardından ve sokak aralarındaki küçük tapınaklardan gelen çan sesleri de katılıyor. Bu yerlerin adlarını sayan ve de onla-

rın unvanlarını bilen bu adam da kim? Rüzgârın ya da fırtınanın Eol harpının tellerini tarayıp yakın ya da uzak ayrıcalığı gözetmeksizin tüm sesler dünyasını, dönen ve savuran bir uyum içinde uyandırdığı gibi, burada da tınılar bronzda yorumlanıp dağılarak havayı sarıyor. Tüm bunlar büyük şölen ve önemli geçit alayı için.

Çanları kim çalıyor? Zangoçlar değil. Onlar da halkın tümü gibi sokağa fırlamışlar. Çanlar öylesine çılgınca çalıyor ki! İnanın çan kuleleri bomboş! Halatları da hareketsiz. Oysa çanlar gidip geliyor, tokmakları da çın çın çalıyor. Böyle bir durumda insanın, "Öyleyse onları *hiç kimse* çalmıyor mu?" diye sorması gerekir, ama yalnızca dil bilgisinden ve mantıktan yoksun bir zihin böyle bir soru üretebilir. 'Çanlar çalıyor' demek 'Biri tarafından çalınıyor' demektir. Oysa çan kuleleri boş. Öyleyse Roma'nın çanlarını kim çalıyor? Bunları çalan *öykü ruhu*.

O, hic et ubique, yani aynı anda Velabro'daki Aziz Johannes Kulesiyle ürkütücü Diana Tapınağının sütunlarını hâlâ koruyan yükseklerdeki Santa Sabina'da ve kutsanmış yüzlerce yerde birden olabilir mi? Aslında olabilir.

Hava gibidir o. Cismî yoktur. Her yerdedir ve burada ya da orada gibi ayrımları yoktur. "Bütün çanlar çalıyor," diyen de, onları çalan da odur. Bu ruh öylesine tinsel ve öylesine soyuttur ki, dil bilgisi açısından ondan yalnızca üçüncü şahıs kullanılarak söz edilebilir ve ona "Odur," denebilir, ama aslında o kendisini bir insanın içinde de yoğunlaştırabilir, yani birinci şahıs da olabilir ve onun adına konuşan birisinin bedeninde vücut bulup, "Ben oyum. Ben, Almanların ülkesindeki Aziz Gallen Manastırının kitaplığında, bir zamanlar Kekeme Notker'in oturduğu yerden size eğlenmeniz ve ders almanız için bu öyküyü anlatan öykü ruhuyum. Söze, öykünün lütuf dolu sonuyla başlıyorum ve Roma'nın çanlarını çalıyorum. Yani, size alayın geçtiği o gün tümünün kendiliğinden aynı anda çalmaya başladıklarını aktaran benim," diyebilir.

Ayrıca ikinci şahıs zamirinin de hatırı kalmasın diye bunu şu soru da izleyebilir: "Öyleyse, 'Notker'in masasında oturuyorum ve öykü ruhuyla bütünleşiyorum,' diyen sen kimsin?" Ben ordinis divi Benedicti İrlandalı Clemens'im. Bu yeri, bir kardeşçesine kabul gören bir konuk ve aynı zamanda Aziz Gallen ve Aziz Columbanus zamanından beri yurdumla İsa'nın bu güçlü kalesi arasında süregelen ilişkileri pekiştirmek için İrlanda'daki yuvam Clonmacnois Manastırının Başrahibi Kilian'ın yolladığı bir elçi olarak ziyaret ediyorum. Yolculuğum boyunca Fulda, Reichenau, Gandersheim, Regensburg'daki Aziz Everan, Lorsch, Echternach ve Corvey gibi birçok ciddi öğretim yerine ve esin kaynağına uğradım. Ama burada, Protestanlara özgü duaların ve ilahilerin kayıtları olan yazıların üzerinde göz alıcı kırmızı, yeşil, mavi ve mor ışıltıların oynadığı, değer biçilemez altın ve gümüş kitap süslemelerinin gözü okşadığı, koro şefinin yönetiminde rahip kardeşlerin ilahileri başka hiçbir yerde duyulamayacak denli güzel söyledikleri, bedensel beslenmeye yarayan hafif kahvaltının ve onunla birlikte içtenlikle sunulan sözünü etmeye değer az miktardaki şarabın kusursuz olduğu ve yemeklerden sonra avludaki fiskiyelerin çevresinde çok rahat dolaşılabilirdiği bu yerde, Gozbert adındaki saygıdeğer başrahibin, üzerinde yılanların bedenine dolandığı bir kuzu, haçı ağzının arasına almış bir ejderha başı ve Şeytanın hiç olmazsa bir yudum içebilmek için kapmaya çalıştığı İsa'nın kanıyla dolu bir kupayı kurtarmaya çalışan cemaatin betimlendiği bir İrlanda haçını büyük bir incelikle yerleştirdiği, her zaman konuklar için hazır bekletilen hücrelerden birinde bir süre daha kalacağım.

Ben, Aziz Patrik'in koyularla dolu bir adası olan yurdumun her şeyine, meralarına, fundalıklarına ve bataklıklarına bile çok bağlıyım. Yurdumun havası nemli ve yumuşaktır. Belirli bir oranda inzivayla birlikte uygulanan disiplinli bir eğitimin verildiği bizim Clonmacnois Manastırımızın havası da öyledir. Ben de Başrahibimiz Kilian gi-

bi, doğruluğu kanıtlanmış bir görüş olan İsa'nın dininin ve eski öğretilerin incelikten yoksun davranışlarla savaşmakla birlikte ele alınması gerektiği kanısındayım. Bunlardan birinde cahil olan öbüründe de cahildir ve birinin kök saldı-ğı yerde öbürü de gelişmeye başlar. Aslında deneyimlerim bana günümüzde, bizim kardeşler topluluğumuzun kültü-rünün Antik çağların kültüründen çok az yararlanan ve iç-lerinde Alman keşişleri kadar kötü olmasa bile acınası bir Latinceyle yazarların yer aldığı Roma'daki din adamları-ninkine oranla çok daha yüksek bir düzeye ulaştığını gös-terdi. Augustiyen olduğu kesin olan biri bana geçenlerde şöyle yazmış: "Habeo tibi aliqua secreta dicere. Robustissi-mus in corpoşe sum et saepe propterea temptationibus Di-aboli succumbo." Bu, ne biçim ne de başka açılardan tutar-lı ve büyük bir olasılıkla böylesine köylüce bir saçmalık hiçbir zaman bir Romalının kaleminden çıkmaz. Ama sa-kın sadık bir çömezi olduğunu açıkça belirttiğim Roma ve onun yüceliğiyle ilgili olumsuz sözler söyleyeceğimi san-mayın. Yalnız biz İrlandalı keşişler her zaman bağımsız davranmış, ilk çağlarda Hıristiyanlıkla ilgili vaazlar ver-miş, Burgonya'dan Friesland'a ve Thuringia'dan Almana-ya'ya dek bu konuda övgüye değer görülmüş ve oralarda inancımızın ve görevimizin kaleleri olan manastırlar inşa etmişizdir. Bu, ilk çağlardan beri Lateran'daki kardinali Hıristiyan Kilisesinin başı olarak tanımadığımız ve onu neredeyse kutsal bir varlık olarak görmediğimiz anlamına da gelmez. Bu, yalnızca kutsal dirilişin gerçekleştiği yeri, Aziz Petrus'unkine yeğlediğimizi gösterir. Kudüs, Efes ve Antakya kiliselerinin Roma'dakinden daha eski çağlara da-yandığını söylemek gerçeğe pek aykırı olmaz ve eğer Ro-ma Kardinalliğini, adı ne olursa olsun, bazı işgüzarları çağ-ırıtırsa bile, hiçbir zaman karalanamayacak olan Petrus kurduysa, ki o kurmuştur, bu gerçek tartışmasız Antak-ya'daki dinsel topluluk için de geçerlidir. Her nedense yal-nızca Matias'ta değinildiğine göre, efendimiz olan kurtarı-cımız Petrus'u burada aşağıda vekili olması için çağırmış,

ama o bu vekâleti Româ'daki kardinale devrederek dünyadaki tüm piskoposlukların yetkisini ona vermiş. Bunu Matias'ta okuyabilirsiniz. Biz Bizans çağıyla ilgili kararname ve antlaşmalarda havarinin ardılı Papa Linus'un atama töreninde yaptığı konuşmayı okurken öğrendik bunu. Bence bu, bağlılığımızı kanıtlamak için zor bir sınamaydı, ama ruh gücünü kanıtladı ve inancın nasıl sarsılmaz olabileceğini gösterdi.

Öykü ruhunun bedenine girdiği alçakgönüllü biri olarak benim gibilerin Sella Gestatoria'ya çağrılmalarının seçimlerin en yücesi ve en kutsal olduğuna inanıyorum. Adımın Clemens olmasından da Roma'ya olan bağlılığım hemen anlaşılıyordur. Aslında gerçek adım Morhold, ama bu adı hiçbir zaman sevedim. Bana puta tapan ilkel birinin adıymış gibi geliyor. Püsküllü kuşağı olan bir cüppeyle dolaşan birinin Morhold gibi bayağı bir adı olmasın ve Aziz Paulus'un Efeslilere 'Yeni bir insana dönüşmek' diye tanımladığı niteliğe sahip daha incelikli biri olayım diye cüppemi giyerken Petrus'un üçüncü ardılı olan Clemens'in adını aldım. Evet, artık Morhold'un yeleği içinde dolaşan etten kemikten yapılma bir bedenden çok, beline kuşak sarılmış ruhsal bir bedenim. Sonuçta, daha önce değindiğim gibi öykü ruhu bedenime girdi. Oysa, içinde bu ruhun yeniden doğabileceği kadar değerli bir bedenim yok. Bu bedenime girdi sözünü pek sevmiyorum, çünkü Morhold adıyla birlikte yadsıdığım beden, etten ve kemikten yapılma ve tümüyle Şeytanın egemenliği altında. Bu nedenle her türlü iğrençliğe ve kötülüğe yatkın. Bunları yapabilecek yeteneği de var. Ruhun taşıyıcısı ve Tanrının takdiri olmasına karşın bu gibi işlerden neden bir türlü vazgeçemediğini anlamak zor. O olmasaydı bunlar dayanaklarından yoksun kalırlardı. Bu nedenle bedenim yazgeçilmez bir kötülük olarak değerlendirilmesi gerekir. Ona en uygun tanım budur. Kaçınılmaz gerekliliğine karşın iticiliği göz önünde bulundurulduğunda daha abartılı bir tanım da gerekmez. Bu denli bedensel iğrençliklerle dolu

Thomas Mann

SEÇİLEN

1875-1955 yılları arasında yaşamış olan Alman yazarı *Thomas Mann*, henüz ünlü yapıtı Doktor Faustus'u yazarken sıradışı bir kukla oyunu olarak tasarlamaya başladığı bu mizah dolu öyküsünde, yalnızca Ortaçağın büyüleyici dekorunda geçen saray aşklarını, şövalyeleri, cahil köylüleri ve Papalığın görkemini anlatmakla kalmıyor, ruhbilimsel açıdan, Oedipus kompleksini, insan zaaflarını, arzunun çokyönlülüğünü ve günah öğesinin nedenlerini, siyasal açıdan da gücü ve güç dağılımını irdeliyor. Sibylla ve Wiligis adındaki kardeşlerin, narsistik ve aynı zamanda hermetik öğeleri içeren dışa kapalı aşklarını ve oğulları Gregorius'un geçirdiği iç yolculuk sonucunda olgunlaşarak tümü kapsayan evrensel boyutlardaki sevgiye ulaşmasını incelikli bir biçimde anlatıyor.

ISBN 975-510-806-8

9 789755 108063 >

Kapaktaki resim: TOM STIMPSON